

U daljnjoj potrazi : novopronađene skladbe Ivana Zajca starijeg

---

Mihalić, Tatjana

Source / Izvornik: **Arti musices : hrvatski muzikološki zbornik, 2019, 50, 185 - 199**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.21857/m16wjc6869>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:203:536940>

Rights / Prava: [Attribution-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

Nacionalna i sveučilišna
knjižnica u Zagrebu

Repository / Repozitorij:

[National and University Library in Zagreb Repository](#)

U DALJNJOJ POTRAZI: NOVOPRONAĐENE SKLADBE IVANA ZAJCA STARIJEG

TATJANA MIHALIĆ

*Nacionalna i sveučilišna knjižnica
u Zagrebu
Hrvatske bratske zajednice 4
10000 ZAGREB*

UDK / UDC: 78.071.1+781.972Zajc, I. st.
DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/m16wjc6869>
Prethodno priopćenje / Preliminary Paper
Primljeno / Received: 13. 12. 2018.
Prihvaćeno / Accepted: 15. 7. 2019.

Nacrtak

Tekst se bavi ostavštinom obitelji Zajc u kontekstu identifikacije skladbi koje je napisao Ivan Zajc stariji (1800-1854). Iako se većinom radi o autorstvu Ivana Zajca mlađeg (1832-1914), u ostavštini u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu u autografu su nađene skladbe kojih se autorstvo može atribuirati Zajcu starijem. Prilog tekstu donosi rezultate »daljnje potrage«, odnosno

nove spoznaje o skladateljskom opusu Zajca starijeg.

Ključne riječi: Ivan Zajc stariji, Ivan Zajc mladi, glazbene ostavštine, glazbeni rukopisi, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Keywords: Ivan Zajc Sr., Ivan Zajc Jr., musical legacies, music manuscripts, National and University Library in Zagreb

Uvod

Daleko manje poznat od svojeg sina Ivana Zajca ml. (1832-1914), koji je obilježio hrvatsku glazbenu kulturu tijekom druge polovine 19. stoljeća, njegov je otac Ivan Zajc stariji,¹ rođen 1800. u Domašinu u Češkoj, a umro u Rijeci 1854.²

¹ U tekstu će se nazivati Zajc stariji ili Zajc otac, dok će njegov sin Ivan Zajc imati razlikovni element mladi (ml.). Za varijante imena Ivan Nepomuk Zaytz od Zagitza usp. Antun GOGLIA: *Ivan pl. Zajc: O stotoj godišnjici njegova narodjenja*, Zagreb: Tisak Nadbiskupske tiskare, 1932, 2. Za varijantu Ivan /Johann/ Nepomuk pl. Zagitz/Zajitz usp. Lovorka RUCK: Glazbeni život u Rijeci u 19. stoljeću, *Arti musices*, 35 (2004) 2, 188.

² Iako se godina 1800. navodi kao sigurna godina rođenja, postoje sumnje oko točne godine rođenja, kao i o mjestu rođenja koje bi trebalo istražiti jer se navodi da u današnjoj Češkoj postoji šest Do-

Ne zna se kako je stekao svoju glazbenu naobrazbu (privatno ili na nekom od tada postojećih konzervatorija), a u dosadašnjim glazbenim istraživanjima prepoznat kao spretan skladatelj, instrumentalist – vrstan oboist i klavirist, a poznato je da se bavio i pedagoškim radom – davao je poduke u gudačkim glazbalima i pjevanju.³ Spominje se kao »ravnatelj gradskog filharmoničnog instituta, kapelnik gradske glazbe i orguljaš zvorske i župske crkve« u Rijeci.⁴ Djelovao je kao kapelnik u pukovniji baruna Mayera von Heldensfelda,⁵ a dirigiranjem se osim u Rijeci bavio i u svojem jednogodišnjem boravku u Zadru, gdje je zabilježeno da je neko vrijeme djelovao kao vojni kapelnik, odnosno dirigent u *Teatru Nobile*.⁶ Također, zabilježen je i kao autor skladbi koje su izvodili tadašnji vojni orkestri u Zadru – Zdravko Blažeković, a kasnije i Katica Burić, donosi podatak da je upravo tamo 13. prosinca 1835. izvedeno njegovo djelo *Grande sinfonia i Variazioni per clarinetto*.⁷ Kasniji tekstovi, ali i pronađeni radovi, o kojima će kasnije biti riječi, idu u prilog tomu da se Zajc stariji, uz sve ostale glazbene angažmane, kontinuirano bavio i skladanjem.

Iako je knjiga Huberta Pettana još uvijek nezaobilazna literatura za snalaženje u opusu njegova sina Ivana Zajca mlađeg, ne donosi detaljnije informacije koje bi mogle dati prilog otkivanju stvaralaštva i opusa Zajca starijeg.⁸ Pojedini tekstovi, nastali puno kasnije od Pettanova muzikološko-bibliografskog rada na Zajčevoj ostavštini, bavili su se skladateljskim radom Zajca starijeg te su otkrivali autografske i tiskane skladbe na različitim lokacijama.

Zajednička karakteristika raspršenosti skladateljskih ostavština gotovo je pravilo – pa tako ni Zajc stariji nije izuzetak. Njegova djela nađena su na više baštinskih lokacija, a ovaj rad ide u prilog daljnjoj potrazi za njegovim skladbama, s namjerom nadopune već postojećih saznanja o skladateljskom opusu Ivana Zajca starijeg u cilju bibliografske identifikacije i popisa, ne ulazeći u aspekt njihove analize i evaluacije.

Najranije skladbe Zajca st. datiraju iz 1823.⁹

mašina, usp. Vladimir HAKLIK: Johann Zajitz, vojni kapelnik i skladatelj, u: Ervin Dubrović (ur.): *Temelji moderne Rijeke: 1780.-1830.: gospodarski i društveni život*, Rijeka: Muzej grada Rijeke 2006, 169.

³ Usp. Vjera KATALINIĆ: U potrazi za skladbama Ivana Zajca st., *Arti musices*, 33 (2002) 2, 252.

⁴ Usp. A. GOGLIA: *Ivan pl. Zajc*, 2.

⁵ Anton Mayer von Heldensfeld (Prag, 1765. – Verona, 1842) bio je austrijski vojnik i pukovnik. Usp. https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton_Mayer_von_Heldensfeld, pristup 9. srpnja 2019.

⁶ Usp. Katica BURIĆ: *Glazbeni život Zadra u 18. i prvoj polovici 19. stoljeća*, Zadar: Sveučilište u Zadru, 2010, 94-95.

⁷ Zanimljivo je da se podatak o ovoj skladbi nalazi samo u ovim dvama tekstovima, usp. Zdravko BLAŽEKOVIĆ: Glazbena kultura Zadra u prvoj polovici 19. stoljeća, *Zadarska revija*, 4/5 (1987), 554 te K. BURIĆ: *Glazbeni život Zadra*, 94-95, 154.

⁸ Hubert PETTAN: *Popis skladbi Ivana Zajca: prilog građi o Ivanu Zajcu*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1956.

⁹ Prema V. HAKLIKU, najstarija je skladba Zajca starijeg *Njemački plesovi za glasovir (Deutsche für das Piano-Forte)* sačuvana u rukopisu u Državnom arhivu u Rijeci. Usp. V. HAKLIK: *Johann Zajitz, vojni kapelnik i skladatelj*, 169.

Dosadašnje spoznaje

Već naveden kao jedan od najzaslužnijih za današnji bibliografski popis ostavštine Ivana Zajca mlađeg, Hubert Pettan u svojoj knjizi piše i o Ivanu Zajcu starijem, za kojeg navodi da je bio »vodeća glazbena ličnost na Rijeci«,¹⁰ a u kontekstu opisa njegova glazbenog djelovanja donosi i podatak o jednoj knjizi Zajčevih skladbi, koje se u popisu Zajčeve knjižnice nalaze pod brojem 61a i b.¹¹ Prema Pettanu riječ je o dvjema knjigama koncertnih komada za obou i klavir (*Concertstücke für Oboe mit Piano*) te koncertnih varijacija za obou i klavir (*Concert Variations für Oboe mit Piano*). Potom navodi skladbu *Graduale Es dur con offertorio di Zayz Padre*, opus 289, koji se nalazi u Zajčevu popisu, ali o kojem nema podataka u kasnijoj literaturi.¹² O Zajcu starijem kao glazbeniku piše i Lovorka Ruck, koja se bavi dokumentarnim gradivom u Gradskom poglavarstvu u Rijeci,¹³ a još 2002. Vjera Katalinić piše o novootkrivenim tiskanim i rukopisnim Zajčevim djelima pronađenim na četirima lokacijama: u Nacionalnoj knjižnici Austrije (*Österreichische Nationalbibliothek*), Društvu prijatelja glazbe u Beču (*Gesellschaft der Musikfreunde in Wien*), u knjižnici Hrvatskog glazbenog zavoda u Zagrebu (depozitna zbirka Udina-Algarotti) te u Državnom arhivu u Rijeci. Prema Katalinić, ukupno je pronađena 21 skladba, od kojih je 15, kao što se može vidjeti prema priloženom popisu, u autografu, dok ih je šest tiskano.¹⁴ Kako se navodi, djela su najčešće vojne skladbe, kraće instrumentalne skladbe poput galopa, poloneza, koračnica, menueta, valcera, varijacija te njemačkih plesova pod nazivom »Deutsch«. Opusom Zajca starijeg bavi se, između ostalog, i Ivana Jerković u svojem diplomskom radu o ostavštini glazbene zbirke obitelji Zajc u Državnom arhivu u Rijeci.¹⁵ U radu donosi detaljan popis skladbi s autorstvom Zajca starijeg, a navodi i one s nesigurnim autorstvom.¹⁶ Po arhivističkom standardu, građa je smještena po kutijama prema kojima autorica oblikuje popis skladbi Zajca starijeg. Podatke da građa u Arhivu sadrži »koncertne komade za obou i klavir (bio je vrstan oboist), tri predigre (sinfonie), šest kraćih radova za orkestar

¹⁰ H. PETTAN: *Popis skladbi Ivana Zajca: prilog građi o Ivanu Zajcu*, 13.

¹¹ *Ibid.*

¹² Za navedeni opus usp. *Ibid.*, 92.

¹³ Navodi se da se tamo, između ostaloga, čuva i oporuka Zajca starijeg. Usp. Lovorka RUCK: *Životopis i školovanje Ivana Zajca u Rijeci u razdoblju od 1832. do 1850. godine*, u: Stanislav Tuksar (ur.): *Rani Zajc: Rijeka – Milano – Rijeka: radovi s međunarodnog muzikološkog skupa održanog u Rijeci, Hrvatska, 23. i 24. studenog 1996*, Rijeka: Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca, 1998, 19.

¹⁴ Za popis pronađenih skladbi usp. V. KATALINIĆ: U potrazi za skladbama Ivana Zajca st., 254-260.

¹⁵ Ivana JERKOVIĆ: *Glazbena zbirka u ostavštini obitelji Zajc u Državnom arhivu u Rijeci* [diplomski rad], Zagreb, 2003, 33-36.

¹⁶ *Ibid.*, 51-53.

(poloneze, koračnice, galopi), klavirske skladbe (menuete, lendlere, galope) te jedan ofertorij¹⁷ navodi i L. Ruck u više svojih radova.¹⁸

Ponovljeni popis djela Zajca starijeg, koja se čuvaju u Državnom arhivu u Rijeci (skladbe već navedene kod Jerković i Katalinić),¹⁹ navodi i Vladimir Haklik u tekstu iz 2006,²⁰ gdje se, uz već postojeća, spominju i dva duhovna djela, koja se nalaze u popisu crkvenih skladbi nekadašnje riječke Zborne crkve, današnje crkve Uznesenja Marijina,²¹ ali koja do danas nisu pronađena. Radi se o skladbama *Offertorio, Basso solo in mi* i *Tantum ergo*.²² Uz to, Haklik od Pettana preuzima i podatke o trima skladbama Zajca starijeg u rukopisu, koje su unutar ostavštine Ivana Zajca mlađeg, a navodi ih kao sačuvane u NSK-u. To su dvije skladbe za koncertnu obou: *Concertstücke für Oboe mit Piano* i *Concert Variations für Oboe mit Piano* te duhovna skladba *Graduale Es dur con offertorio di Zaytz Padre*, o kojoj će biti više riječi u poglavlju o Zajčevoj ostavštini u NSK-u.²³ U tekstu navodi podatak o još jednoj lokaciji: u Bečkoj gradskoj i zemaljskoj knjižnici (*Wiener Stadt- und Landesbibliothek*) pronađene su dvije tiskane i dvije rukopisne skladbe Zajca starijeg.²⁴ Zanimljiv je podatak o *Španjolskom narodnom plesu (Spanischer National Tanz)*, koji u svojem tekstu V. Haklik pripisuje Zajcu starijem, dok ga Jerković smješta u skladbe nesigurnog autorstva.²⁵

Prema Hakliku, nađene su ukupno dvadeset tri (23) skladbe, od kojih je sedamnaest u rukopisu, a šest tiskanih (što odgovara podatku kod Katalinić).²⁶

Ivan Zajc stariji u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu

U sve navedene skladbe koje su dosad nađene pod autorstvom Zajca starijeg trebalo bi pribrojiti i one pronađene u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (dalje u tekstu: NSK), koja je dosad spominjana najčešće u kontekstu Ivana Zajca mlađeg. Već je poznato da Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu po-

¹⁷ Usp. L. RUCK: Glazbeni život u Rijeci u 19. stoljeću, 188. Isti podatak navodi se i u: Miro KLOBAS: Razvoj glazbene kulture u Rijeci, *Domesti*, 4/5, 1985, 17. Klobas podatke preuzima od H. Pettana te prema »inventarnom popisu Muzičke škole iz 1853. godine«, usp. Miro KLOBAS, *Ibid.*

¹⁸ Lovorka RUCK: Ivan Zajitz – autor prvih riječkih valcera, *Cantus*, 134 (rujan 2005), 55 te L. RUCK: Glazbeni život u Rijeci u 19. stoljeću, 188.

¹⁹ V. KATALINIĆ: *U potrazi za skladbama Ivana Zajca st.*, 254 i 260 te I. JERKOVIĆ, *Glazbena zbirka u ostavštini obitelji Zajc*, 33-36.

²⁰ Usp. V. HAKLIK: Johann Zajitz, vojni kapelnik i skladatelj, 170.

²¹ Usp. L. RUCK: *Glazbeni život Rijeke*, 153.

²² Usp. V. HAKLIK: Johann Zajitz, vojni kapelnik i skladatelj, 170.

²³ Upitan opus 289, o kojem će više riječi biti u sljedećem poglavlju.

²⁴ Usp. V. HAKLIK: Johann Zajitz, vojni kapelnik i skladatelj, 171.

²⁵ Usp. *Ibid.*, 170 te I. JERKOVIĆ: *Glazbena zbirka u ostavštini obitelji Zajc*, 51.

²⁶ Različit je broj skladbi što se nalaze u navedenim ustanovama: navode se ukupno 23 skladbe (četnaest (14) u Hrvatskoj i devet (9) u inozemstvu [V. Haklik]) te 21 skladba (devet (9) u Hrvatskoj i dvanaest (12) u inozemstvu [V. Katalinić]).

sjeduje većinski dio ostavštine Ivana Zajca mlađeg, koji je kao dio ostavštine obitelji Zajc dospio u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu 1965. Knjižnica otкупljuje dio Lovranske zbirke koju joj je 1961. ponudila Zdenka Zajc, unuka Ivana Zajca ml., i time postaje vlasnik najvećeg dijela ostavštine Zajca mlađeg, koja je danas nezaobilazan izvor svim istraživačima Zajčeva opusa. Smještena je prema vrsti građe u dvije zbirke – notna građa pohranjena je u Zbirci muzikalija i audio-materijala, dok se dokumentarna građa, koja uključuje korespondenciju, dokumentarno gradivo, libreta i popise skladbi, čuva u Zbirci rukopisa i starih knjiga.

Pri opetovanom pregledu knjiga koje su u ostavštini Zajca mlađeg označene kao knjige – *Libri* (to im je ujedno i signatura) uočeno je da je dio skladbi pisan rukopisom različitim od onoga Zajca mlađeg. Također, primijetilo se da skladbe nemaju oznake opusa (karakteristične za opus Zajca mlađeg). Tada je počelo istraživanje navedenih skladbi kako bi se identificirale, odnosno kako bi im se atribuiralo autorstvo. Iščitavanjem popisa preuzete građe nije se moglo utvrditi da su uz Zajca mlađeg preuzeta i djela njegova oca. Tek u zapisniku prilikom preuzimanja ostavštine Zajca mlađeg od 15. listopada 1965. stoji objašnjenje i naznaka da »ujedno su preuzete skladbe oca Ivana Zajca u rukopisu naznačene pod red. br. koje također nisu navedene ni u popisu ni u knjizi H. Pettana«. ²⁷

S obzirom na ovaj podatak krenulo se u daljnju potragu. Pronalaskom dokumentacije i *Izvoštaja o procjeni ostavštine* stoji da je ukupno preuzeto pet svezaka skladbi, od toga dvije tvrdo uvezane knjige skladbi Ivana Zajca starijeg. ²⁸

Podatak o rukopisu Zajca starijeg pod nazivom *Himna* u »obiteljskom arhivu« donosi i Goglia. ²⁹ Djelo se nalazi među skladbama u ostavštini Zajca mlađeg u knjizi L. 23. pod nazivom *Inno / per piano forte e canto / espressamente scritto e posto in musica / dedicato dai Fiumani / a S. E. il Bano Giuseppe de Jelačić / in memoria [...] / il giorno 9 Luglio 1850*, za muški zbor i orkestar. ³⁰ Također, u NSK-u postoje dvije knjige koncertnih varijacija za obou (navodi i V. Haklik) – *Sammlung / verschiedenen Concert Stücke / für eine Oboe / mit begleitung [!] des Piano Forte* pod oznakama knjiga L. 61c i L. 61b, koje se nalaze u tvrdo uvezanim knjigama uz ostavštinu Zajca mlađeg. ³¹ Dakle, iz literature je bilo vidljivo da se u NSK-u ne bi trebao nalaziti veći broj skladbi Zajca starijeg, što je dokumentarno gradivo iz ostavštine opovrgavalo.

²⁷ Zapisnik na osnovu rješenja o preuzimanju ostavštine Ivana Zajca mlađeg, 15. listopada 1965. Zanimljivo je da je istaknuto da su djela Zajca oca preuzeta, ali o njima nema nikakvih podataka u popisu zapisnika. Zapisnik o primopredaji nalazi se u dokumentaciji o ostavštini Ivana Zajca ml. u Zbirci muzikalija i audiomaterijala NSK-a.

²⁸ *Izvoštaj o procjeni muzičke ostavštine Ivana Zajca*, 15. 10. 1964, točno godinu dana ranije. [interna dokumentacija NSK-a]. Kao članovi komisije potpisani su Milo Cipra, Hubert Pettan i Vera Bonifačić.

²⁹ Usp. A. GOGLIA: *Ivan pl. Zajc*, 2.

³⁰ O toj skladbi pisao je i Haklik ne navodeći gdje se nalazi, usp. V. HAKLIK: Johann Zajitz, vojni kapelnik i skladatelj, 177.

³¹ *Ibid.*

Ipak, pažljivim pregledom svih knjiga unutar ostavštine Zajca mlađeg nađene su skladbe Zajca starijeg.³² Sve skladbe uvezane su na isti način kao i cijela ostavština Zajca mlađeg. Utoliko ih je bilo teže za identificirati jer su unutar pojedinih knjiga pomiješana autorstva Zajca starijeg i mlađeg, kao i skladbe upitnih ili nepoznatih skladatelja. Iako Pettan navodi samo jednu knjigu skladbi Zajca oca smještenu u NSK, a V. Haklik tri skladbe, pažljivim sređivanjem i usporedbama s rukopisima Ivana Zajca mlađeg te dokumentacijom o preuzimanju pronađen je veći broj dosad nepoznatih skladbi Ivana Zajca starijeg, ukupno njih četrdeset i četiri.

Jedna od upitnih skladbi jest *Graduale Es dur con offertorio* pod opusom 289. Osim kod Pettana, skladba se pod autorstvom Zajca starijeg nalazi u svim trima Zajčevim popisima, koji se čuvaju u NSK-u u Zbirci rukopisa i starih i rijetkih knjiga.³³ Pregledom izvora utvrđeno je da se u knjizi 12c (L. 12c) pod opusom 289 nalazi *Ofertorij* autora Josipa Volframa³⁴ u obradi Zajca starijeg za glas i klavir (*Offertorium / Für / Tenor und Violin Solo / Musick von Josp: Wolfram / Für ein / ... Orgester / Eingemachtet von Kapellmeister / Johan Zajitz*). Nakon toga slijedi skladba pod opusom 289a, koja je najvjerojatnije Zajčev prijepis Donizettijeva ofertorija pod nazivom *Ave Maria / Offertorio per Soprano, Contralto, Tenore e Basso*, a nakon toga *Graduale per Soprano* op. 289, kojemu nije moguće utvrditi ni autorstvo ni rukopis. Može se zaključiti da navedene skladbe mogu eventualno biti djela u obradi Zajca starijeg, ali da mu se ne mogu pripisati kao autorstvo.

Osim navedenih skladbi, nađena je knjiga pod oznakom L. 1 hrptenog naslova *Canto / varj autori / musica teatrale*, u kojoj se nalazi skladba Zajca starijeg pod nazivom *Bravour Variationen / mit einen schluss Polonais*, dok je za još jednu skladbu iz iste knjige pod naslovom *Variazioni per soprano / col l'acomp. / di / Piano Forte* autorstvo moguće, ali ipak upitno. Nadalje, u knjizi s oznakom L. 39 nalazi se duhovna skladba – misa pod nazivom *Messa a tre voci / con orchestra di G.ⁿⁱ Panizza / e di D^{co} Desiro M^o di / Cappella alla Parrochia di S. Maria Maggiore / 1841 / Extrata del Origina[na]le 1841.*, o kojoj dosad nije nađen nijedan podatak.³⁵ Iako se na prvu može zaključiti da je autorstvo Ivana Zajca starijeg, podatci na naslovnoj strani otkrivaju

³² Ostavština Zajca ml. u NSK-u vrlo je opsežna i broji preko stotinu knjiga s uvezanim skladbama.

³³ Postoje tri popisa: vlastoručni Zajčevi popisi (Zajca mlađeg): *Indeks vlastitih skladba = Indice di tutte / le composizioni / di / Giovani de Zajtz / da opus in opus / divisi / in / Libri e Fascioli* pod signaturom R 7383 i popis bez naslova uvezan u smeđe korice pod signaturom R 7384. Treći je popis Zajčeva sina Karmela Zajca i Antuna Gogle pod nazivom *Popis skladba Ivana Zajca* [ml.] pod signaturom R 7385.

³⁴ Iako nema pouzdanog dokaza, navedeni Josip Wolfram mogao bi biti Joseph Maria Wolfram (1789-1839), njemačko-češki političar i glazbeni amater, koji je autor nekoliko opera, ali i drugih skladbi, usp. ***: Joseph Maria Wolfram, https://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Maria_Wolfram, pristup 9. srpnja 2019. Skladbe nalazimo i u RISM-ovu katalogu, gdje je zaveden kao autor 64 skladbi koje obuhvaćaju opere, uvertire, kantate, duhovne skladbe i slično. Usp. <https://opac.rism.info/index.php?id=4&L=0>, pristup 9. srpnja 2019.

³⁵ Giovanni Panizza (1803?-1860), usp. <https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb155860224>, pristup 9. srpnja 2019. i Domenico Desirò (1791?-1886), usp. https://ca.wikipedia.org/wiki/Domenico_Desiro, pristup 9. srpnja 2019, talijanski su skladatelji iz Trsta čije se skladbe nalaze u Rijeci i Košljunu.

da je misa izvadak iz originala, s napomenom »Originale 1841«, što znači da bi mogla biti obrada dijelova mise dvojice gore navedenih talijanskih skladatelja, pisana rukom Zajca starijeg.

Pregledavanjem nađena je još jedna uvezana knjiga bez korica (kasnija signatura Zajc st., L. 2) bez ikakvih oznaka broja knjige ili opusa. U njoj su nađene trideset i dvije skladbe – autografi u Zajca starijeg koji uključuju kraća djela poput varijacija, valcera, galopa, lendlera i sličnih skladbi te ne odskaču od dosad nađenog repertoara skladbi koje je skladao Zajc stariji. Usporedba popisa dosad poznatih skladbi s različitim lokacija, sa skladbama nađenim u NSK-u, pokazuje kompletnost u smislu da skladbe nađene u NSK-u kronološki pokrivaju, odnosno nadomještaju razdoblje Zajčeva djelovanja 1825-1835, iz kojeg dosad nije nađena nijedna skladba. Ove spoznaje ukazuju na Zajca starijeg kao glazbenog stvaratelja aktivnog i kontinuiranog kroz dulji niz godina.

Kao rezultat sređivanja i identifikacije skladbi u prilogu radu donosi se iscrpan popis svih skladbi smještenih u NSK za koje se smatra da su autorstvo Zajca starijeg. Osim tih skladbi, u knjigama se nalaze i razni prijepisi (aranžmani ulomaka i arija iz pojedinih opera i opereta) što Zajca starijeg, što nepoznatih prepisivača te takve skladbe radi preglednosti ovdje nisu naznačene.

Zaključak

Dio ostavštine obitelji Zajc pristigao je otkupom u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu 1965. godine. Ostavština je vrlo opsežna te broji nekoliko stotina knjiga, u kojima se najvećim dijelom nalaze autografi Zajca mlađeg. Kako pri primopredaji skladbe njegova oca Ivana Zajca starijeg nisu bile navedene ni posebno označene, trebalo je uložiti dodatan napor u identifikaciji i atribuciji djela Zajcu ocu. Uvidima u dokumentaciju primopredaje saznaje se o postojanju nekoliko svežaka skladbi Zajca starijeg, koje su zajedno s ostavštinom stigle u NSK. Pregledom i identifikacijom građe utvrđeno je da se u NSK-u nalaze četrdeset i dvije skladbe kojih autorstvo možemo pripisati Zajcu starijem. Prema izvođačkom sastavu mogu se podijeliti na skladbe za klavir, skladbe za glas i pratnju (klavir) te za obou uz pratnju klavira, a vrstom ne odstupaju od skladbi koje su dosad nađene u opusu Zajca starijeg – galopi, lendleri, menueti, varijacije, valceri, kvadrilje i slične kraće skladbe. Obično su skladane za neku prigodu (karnevali, posjeti uglednika), a podatak o njima nalazimo na naslovnim stranicama skladbi, dok datacije odgovaraju rasponu od jednog desetljeća (1825- 1835).

Ono što se može vidjeti iz literature različit je broj skladbi koje se pripisuju Zajcu starijem – što tiskanih, što onih u rukopis – a objavom popisa iz NSK-a on definitivno zahtijeva reviziju. Također, velika je mogućnost da će neki naslovi skladbi biti duplikati te bi daljnje istraživanje trebalo uključiti analizu notnih tekstova i njihovu usporedbu. Već na prvi pogled, četrdeset i dvije skladbe u pet si-

gnatura (kao što se dosad navodilo) nađene u NSK-u većina su dosad nađenih skladbi Zajca starijeg, što ne isključuje daljnje pronalaskе njegovih skladbi, ali i rješavanje nedoumica oko pojedinih skladbi kojima je autorstvo još uvijek upitno. Treba istaknuti da skladbe nađene u NSK-u predstavljaju dosad najveći dio skladateljskog opusa Zajca starijeg, a u tom kontekstu treba navesti i jednu pronađenu misu kojoj Zajc st. nije autor, nego najvjerojatnije prerađivač već postojeće skladbe, što je jedan od dokaza njegova glazbenog angažmana na području duhovne glazbe.

Kako je već navedeno u uvodu ovoga rada, cilj ovoga teksta ipak je u prvom redu identifikacija skladbi Zajca starijeg koja ne uključuje glazbenu analizu i evaluaciju nađenih skladbi, što bi bio daljnji korak u kontekstualizaciji djelovanja Zajca starijeg.

Rad na identifikaciji skladbi u NSK-u rezultirao je popisom autografa navedenih u prilogu ovog rada, a kojemu je namjera nadopuniti već postojeća saznanja o opusu Zajca starijeg te ukazati na druga djela koja upotpunjuju njegovo stvaralaštvo.

PRILOG:**SKLADBE IVANA ZAJCA STARIJEG U NSK³⁶****Skladbe za glas i klavir** (hrpteni naslov: *CANTO / VARJ AUTORI / MUSICA TEATRALE*)³⁷

1. *Variazioni per soprano / col l'acomp. / di / Piano Forte*
Crna tinta, [9] str. [upitno autorstvo]
signatura: Zajc st. L. 1
2. *Bravour Variationen / mit einen schluss Polonais / für eine Sing Stimme / mit Begleitung / des / Piano Forte / Componiert / und meiner Schülerin Eugenia Baronesse v. Natorp gewidmet von / Joh. Zajitz, Kapellmeister des Löb. K.K. Lin. Inf. Regimt. / Baron Majer.*
Crna tinta, [11] str.
signatura: Zajc st. L. 1
3. *Inno / per piano forte e canto / espressamente scritto e posto in musica / dedicato dai Fiumani / a S. E. il Bano Giuseppe de Jelačić / in memoria di sua fausta venuta / il giorno 9 Luglio 1850.*
Crna tinta, [11] str., uvezano u knjigu sa skladbama Ivana Zajca, ml.
signatura: Zajc L. 23

Skladbe za obou i klavir***Sammlung / verschiedenen Concert Stücke / für eine Oboa / mit begleitung des Piano Forte***³⁸

1. *Sechs Variationen samt Introduzion und Finale / für die Oboa Concertando mit begleitung des / Piano Forte: / Componirt von Kapell: Joh: Zajitz*
Crna tinta, [4] str., opus 1.³⁹
signatura: Zajc st. L. 61b, Zajc st. L. 61c
2. *Fünf Variationen samt Introduzion und Finale / über ein Ungarisches Thema / für die / Oboa Concertando mit begleitung des Piano Forte / Componirt von / Kapellmeister Johann Zajitz*

³⁶ U popisu skladbi u prilogu navedene su one za koje je sigurno ili upitno autorstvo Ivana Zajca starijeg. Prijepisi i obrade pojedinih ulomaka iz opera ili opereta drugih autora koje se nalaze u istom uvezu s autorskim skladbama Zajca st. ovdje nisu navođene. Popis se navodi prema izvođačkom sastavu s napomenom o signaturi, odnosno oznakom knjige u ostavštini Zajca ml., odnosno Zajca starijeg.

³⁷ Na preliminarnim stranicama oznaka knjige L.18, plava olovka. Knjiga sadrži većinom tiskane skladbe arija iz opera uz koje se nalaze uvezane i navedene tri skladbe u rukopisu Ivana Zajca starijeg. Osim navedenih tiskanih, u knjizi se nalaze prijepisi i obrade pojedinih opernih ulomaka, prijepisi raznih prepisivača.

³⁸ Dvije knjige skladbi, u jednoj dionica oboe, u drugoj klavirska dionica.

³⁹ U knjizi su na prve tri skladbe navedeni brojevi opusa koji se ne nalaze ni ne jednoj do sada pronađenoj skladbi.

- Crna tinta, [5] str., opus 2.
 signatura: Zajc st. L. 61b, Zajc st. L. 61c
3. *Sechs Variationen sammt Introduzion und Finale / über das Lied Frohsin auf der Alm. / Für die / Oboa Concertando mit begleitung des Piano Forte. / Componiert von / Kapellmeister Johann Zajitz.*
 Crna tinta, [6] str, opus 3.
 signatura: Zajc st. L. 61b, Zajc st. L. 61c
4. *5. / Variazioni colla Intraduzione e Finale: Composti dal Giov: Zajitz*
 Crna tinta, [4] str.
 signatura: Zajc st. L. 61b, Zajc st. L. 61c
5. *4: / Variationen mit Introduz. und Finale v. Kapl: Joh: Zajitz.*
 Crna tinta, [3] str.
 signatura: Zajc st. L. 61b, Zajc st. L. 61c
6. *3 / Variaz. samt Introduz. und Finale v. Kapl: Joh: Zajitz.*
 Crna tinta, [3] str.
 signatura: Zajc st. L. 61b, Zajc st. L. 61c
7. *Variazioni per Oboa Concertanti composti da maest. Giov. Zajitz.*
 Crna tinta, [3] str.
 signatura: Zajc st. L. 61b, Zajc st. L. 61c

Skladbe za klavir⁴⁰

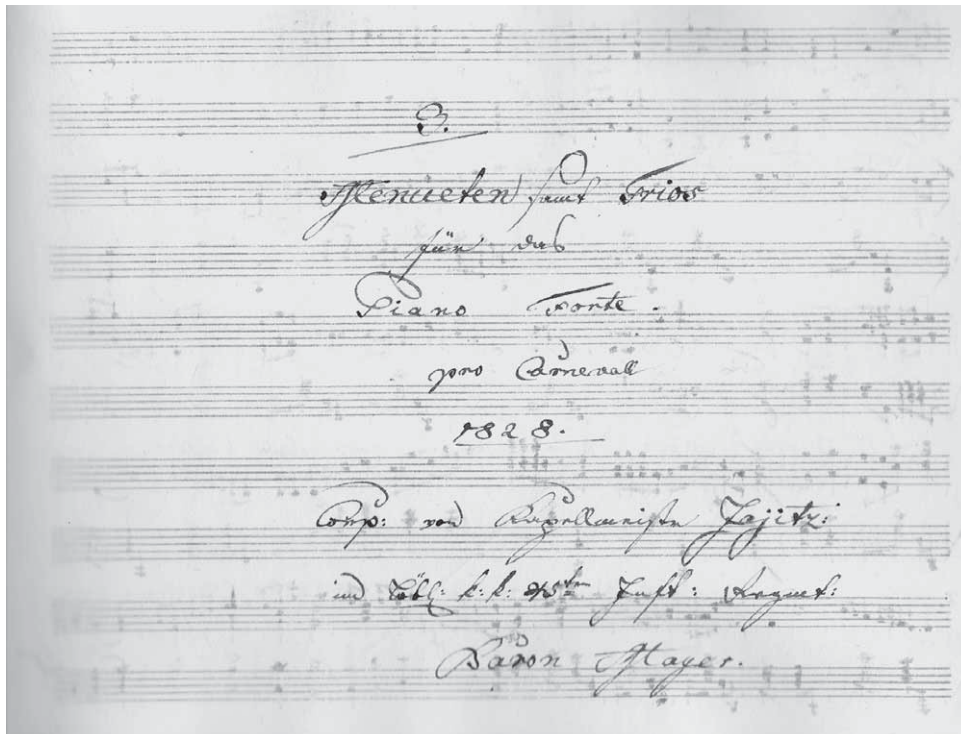
1. *Sechs Deutsche / mit Coda / für das / Piano Forte / von / Joh. Zajitz / Kapellmeister des Löbl. Lin. Inf. Regim. B.ron Majer No. 45*
 Crna tinta, [13] str.
 signatura: Zajc st. L. 2
2. *2 / Menueten samt Trios / für das / Piano Forte / pro Carnevale / 1824. / Comp. Kapellmeister Zajitz / im Löbl. k.k. 45ten Inf. / Rgmt Baron Mayer.*
 Crna tinta [3] str.
 signatura: Zajc st. L. 2
3. *Dreÿ Cottillions für das Piano Forte von Joh. Zajitz*
 Crna tinta, [8] str.
 signatura: Zajc st. L. 2
4. *2 Menuette / von J. Zajitz*
 Crna tinta, [4] str.
 signatura: Zajc st. L. 2

⁴⁰ Nedostaju korice, na unutrašnjoj str. crvenom olovkom broj 26. Kasniji uvez izradio Odjel zaštite i pohrane NSK. S obzirom da ova knjiga nema oznake, a u njoj su skladbe Zajc starijeg, pri sređivanju dodijeljena joj je signatura Zajc st. L. 2.

5. *6 Walzer von J. Zajitz*
Crna tinta, [5] str.
signatura: Zajc st. L. 2
6. *7 Variationen und Trios /von Zajitz / Cpl.*
Crna tinta, [7] str.
signatura: Zajc st. L. 2
7. *6. Ländler / für das Piano Forte / von Zajitz / Cpl.*
Crna tinta, [5] str.
signatura: Zajc st. L. 2
8. *5 / Menueten samt Trios / pro Carneval 1827. / für das / Piano Forte / comp. von / Zajitz Kapellmeister des löbl. k.k. 45ten Inft. Regmt. / Baron Mayer / (Produziert worden in Presburg in Palfy Sall)*
Crna tinta, [8] str.
signatura: Zajc st. L. 2
9. *6 / Deutschen samt Trios und Coda / componiert für die Preßburger Herrschafts Piquenique / von Kapellmeister / Zajitz*
Crna tinta, [9] str.
signatura: Zajc st. L. 2
10. *6 / Eccosse samt Trios / für das / Piano Forte / pro Carnevall 1826. / Compto. v. Zajitz / Kapellmeister / des löbl. k.k. 45ten Inft. Regmt. / Baron Mayer*
Crna tinta, [3] str.
signatura: Zajc st. L. 2
11. *6 Beliebte / Valzer samt Trios / Componiert für die Preßburger / Palfyschen Sälln von / Kapellmeister / Zajitz*
Crna tinta, [5] str.
signatura: Zajc st. L. 2
12. *Vechsel Galop / für das / Piano Forte / aus dem Vechsel Deutsche / Travestiert / von / Joh. Zajitz Kapellmeister des Löb. K.K. Lin. Inf. Reg. Baron Mayer*
Crna tinta, [2] str., nasl. str. nije Zajčev rukopis.
signatura: Zajc st. L. 2
13. *7 Deutsche samt Trios und Coda / Componiert und herausgezogen aus der Oper / il Crociato in Egitto aufs Verlangen für den Erz.Herzoglichen Paladinischen Hoff Ball / 1826 zu Presburg von Kapellmeister / Zajitz*
Crna tinta, [10] str.
signatura: Zajc st. L. 2
14. *3 / Menueten samt Trios / für das / Piano Forte / pro Carnevall / 1828. / Comp. von Kapellmeister Zajitz / im Löbl. k.k. 45ten Inft. Regmt. / Baron Meyer*
Crna tinta, [3] str.
signatura: Zajc st. L. 2

15. *6 / Ländler für die Wiselburger Gesellschaft Bälle / Componiert / von Kapellmeister / Zajitz*
Crna tinta, [3] str.
signatura: Zajc st. L. 2
16. *2 / Galopp samt 3 Trios / pro Carnevalle 1829. / für das / Piano Forte / Componirt und dedizirt dem Herrn / Grafen von Keglevich von Kapellmeister / Zajitz / im löbl. k.k. 45ten Inft. Regmt. Baron Meyer*
Crna tinta, [3] str.
signatura: Zajc st. L. 2
17. *6 / Deutsche samt Trios und Coda / Comp. für Gräfflichen Traunischen Ball / von Kapellmeister / Zajitz*
Crna tinta, [8] str.
signatura: Zajc st. L. 2
18. *3 / Ecosse mit Trios / Pro Carnevall 829. / für das / Piano Forte / comp. von Kapellmeister / Zajitz im / löbl. k.k. 45ten Inft. Regmt. / Baron Meyer*
Crna tinta [2] str.
signatura: Zajc st. L. 2
19. *6 / Valzer samt Trios und Coda / Comp. für den Pressburger Palfj Saal / von Kapellmeister / Zajitz*
Crna tinta, [6] str.
signatura: Zajc st. L. 2
20. *Quadrill für das Piano Forte comp. v. Zajitz Cpl.*
Crna tinta, [1] str.
signatura: Zajc, st. L. 2
21. *2 / Cotillions samt 6 Trios / pro Carnevale / 1831. / für das / Piano Forte / Compon. von Kapellmeister Zajitz / im löbl. k.k. 45ten Inft. Regmt. / Baron Meyer*
Crna tinta, [5] str.
signatura: Zajc st. L. 2
22. *6 / Deutsche und Trio / fürs Fiumaner Nobel / Cassino Componirt von / Kapellmeister / Zajitz*
Crna tinta, [6] str., nepotpuno, nedostaje polovica 6. stranice.
signatura: Zajc st. L. 2
23. *5 / Valzer / geschrieben für den Carneval 1831. / von / Joh. Zajitz / Kapellmeister des löbl. k.k. 45ten / Inft. Regmt. Baron Meyer / in Fiume*
Crna tinta, [3] str.
signatura: Zajc st. L. 2
24. *Ein Leichter Ungarischer Comp. v. Zajitz*
Crna tinta, [4] str.
signatura: Zajc st. L. 2

25. *Vermählungs Walzer samt Coda für das Piano Forte Componirt und dem Hochgebohrenen Fräulein Julie v. Menzl achtungsvoll zu ihren Vermählungstag gewidmet von Joh. Zajitz Kapellmeister*
Crna tinta, [6] str.
signatura: Zajc st. L. 2
26. *6 Valzer und Coda Componirt pro Carnevale 833. in Fiume von Kapellmeister Zajitz*
Crna tinta, [5] str.
signatura: Zajc st. L. 2
27. *6 / Valzer und Coda / für das / Piano Forte / [pro carnevale 832.] / Componirt von / Zajitz / Kapellmeister / des löbl. 45. k.k. Inft. Regmt. Baron Meyer*
Crna tinta, [4] str.
signatura: Zajc st. L. 2
28. *6 Valzer und Coda pro Carnevalle 833. für das Piano Forte Componiert von / Kapellmeister Zajitz*
Crna tinta, [5] str.
signatura: Zajc st. L. 2
29. *8 / Valzer samt Coda / pro Carnevall 833 / für das / Piano Forte / Componirt von / Zajitz / Kapellmeister des / löbl. k.k. 45ten Inft. Regmt. Baron Meyer*
Crna tinta, [7] str.
signatura: Zajc st. L. 2
30. *Lazareth-Eröffnungs Walzer [...] / von Johan Zajitz Kapellmeister des Baron Meyer von Heldensfeld / 45ten Lin. In. Regmts. in Fiume Anno 839*
Crna tinta, [7] str.
signatura: Zajc st. L. 2
31. *12 Original Valzer e Finale von Capellmeister Joh. Zajitz*
Crna tinta, [6] str.
signatura: Zajc st. L. 2
32. *12 Valzer e Finale von Kapellmeister Joh. Zajitz*
Crna tinta, [5] str.
signatura: Zajc st. L. 2

Slika 1: 3 Menueten samt Trios für das Piano Forte pro Carnevall 1828. Comp. von Kapellmeister Zajitz im Löbl. k.k. 45ten Inft. Regmt. Baron Meyer

IZVORI:

- GOGLIA, Antun – ZAJC, Karmelo: *Popis skladba Ivana Zajca*, [rukopis], bez god.
 IZVJEŠTAJ o procjeni muzičke ostavštine Ivana Zajca, 15. 10. 1964. [interna dokumentacija NSK].
 ZAJC, Ivan, ml.: *Indeks vlastitih skladba = Indice di tutte / le composizioni / di / Giovani de Zajitz / da opus in opus / divisi / in / Libri e Fascioli* [rukopis, autograf].
 ZAJC, Ivan, ml.: [Rukopisna ostavština u NSK].
 ZAJC, Ivan, st.: [Rukopisna ostavština u NSK].

LITERATURA:

- BURIĆ, Katica: *Glazbeni život Zadra u 18. i prvoj polovici 19. stoljeća*, Zadar : Sveučilište u Zadru, 2010.
 GOGLIA, Antun: *Ivan pl. Zajc: O stotoj godišnjici njegova narodjenja*, Zagreb: Tisak Nadbiskupske tiskare, 1932.

- HAKLIK, Vladimir: Johann Zajitz, vojni kapelnik i skladatelj, u: Ervin Dubrović (ur.): *Temelji moderne Rijeke: 1780.-1830.: gospodarski i društveni život*, Rijeka: Muzej grada Rijeke, 2006, 169-177.
- JERKOVIĆ, Ivana: *Glazbena zbirka u ostavštini obitelji Zajc u Državnom arhivu u Rijeci* [diplomski rad], Zagreb, 2003.
- KATALINIĆ, Vjera: U potrazi za skladbama Ivana Zajca st., *Arti musices*, 33 (2002) 2, 251-260.
- KLOBAS, Miro: Razvoj glazbene kulture u Rijeci, *Dometi*, 4/5 (1985), 13-28.
- PETTAN, Hubert: *Popis skladbi Ivana Zajca : prilog građi o Ivanu Zajcu*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Odjel za muzičku umjetnost, 1956.
- RUCK, Lovorka: Glazbeni život Rijeke, u: Ervin Dubrović (ur.): *Temelji moderne Rijeke : 1780.-1830.: gospodarski i društveni život*, Rijeka: Muzej grada Rijeke, 2006, 153-167.
- RUCK, Lovorka: Glazbeni život u Rijeci u 19. stoljeću, *Arti musices*, 35 (2004) 2, 179-205.
- RUCK, Lovorka: Ivan Zajitz – autor prvih riječkih valcera, *Cantus*, 134 (rujan 2005), 55.
- RUCK, Lovorka: Životopis i školovanje Ivana Zajca u Rijeci u razdoblju od 1832. do 1850. godine, u: Stanislav Tuksar (ur.): *Rani Zajc: Rijeka – Milano – Rijeka: radovi s međunarodnog muzikološkog skupa održanog u Rijeci, Hrvatska, 23. i 24. studenog 1996*, Rijeka: Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca, 1998, 15-23.

Summary

CONTINUING THE SEARCH: NEWLY FOUND COMPOSITIONS BY IVAN ZAJC SR.

This article discusses the discovery and identification of some new compositions of Ivan Zajc Sr. (1800-1854). Far less known than his son Ivan Zajc Jr. (1832-1914), who significantly impacted Croatian musical culture during the 19th century, his father Ivan Zajc Sr was also recognized as a skilful composer. The legacy of Ivan Zajc Jr. was obtained by the National and University Library in Zagreb in 1965. The legacy is very extensive and comprises several hundred books with autographs. Since the compositions of his father were not mentioned or specifically marked during the handover, additional efforts were needed to identify and attribute the work to Zajc Sr. The documentation has shown the existence of several volumes of pieces composed by Zajc Sr. The found pieces do not differ from the types of compositions that Zajc father usually wrote – they are shorter compositions such as gallops, minuets, landlers and so on. The work of identifying the compositions of Zajc Sr. in the NUL resulted in a list of 42 works whose purpose is to complement the already existing knowledge of the compositional activities of Ivan Zajc Sr.